

*Longitudinaal onderzoek naar de invloed
van de kwaliteit van de siblingrelaties
op de competentiebeleving van
vroeg-adolescenten.*

Naam student: Susanne Rekveldt
Studentnummer: 0434620
Opleiding: Master Orthopedagogiek,
Universiteit Utrecht
Collegejaar: 2008-2009
Thesisbegeleider: Dr. K. L. Buist

Abstract

Parents have an important influence on the development of the perceived competence of their children. These days there is a growing number of families in which both parents have a full time job. As a result of that siblings are more dependent on each other. The aim of this longitudinal study is to investigate whether warmth and conflict in sibling relationships are influencing the perceived academic competence, social competence and global self-worth with a sample of 11- to 14-year-old children ($N = 187$). The Sibling Relationship Questionnaire and the Self Perception Profile have been used. Data collection took place over a period of two years. No difference is found in perceived competence between children with or without a sibling. Results show that only conflict in sibling relationships has an effect on the perceived academic competence of first-born siblings. Further research should not look at warmth and conflict as two independent concepts. In addition parental influences have to be included in the research. There also has to be researched if there is a difference between short and long term effects. This research has an exploratory value for future research.

Inleiding

Relaties tussen broers en zussen (siblings) onderling hebben pas de laatste decennia veel aandacht van de wetenschap gekregen. Er is daarentegen veel onderzoek gedaan naar ouder-kind relaties. Zo is onderzocht of opvoedingsstijl en genoten educatie van ouders invloed hebben op het competentiegevoel van kinderen (Brody & McBride-Murry, 2001). In onze samenleving komt het steeds vaker voor dat beide ouders een fulltime baan hebben en hierdoor minder tijd aan hun kinderen kunnen besteden. Als gevolg hiervan zijn siblings afhankelijker van elkaar dan vroeger (Brody & McBride-Murry, 2001). Deze ontwikkeling is er mede verantwoordelijk voor dat pas recentelijk meer onderzoekers zich ervan bewust zijn geworden dat de siblingrelatie een grote invloed kan hebben op de ontwikkeling van een kind. Siblings spelen een centrale rol in elkaars leven. Ze komen elke dag met elkaar in aanraking en brengen vaak meer tijd door met elkaar dan met hun ouders en vrienden (Whitman & Christiansen, 2008).

Siblingrelaties verschillen in meerdere opzichten van andere relaties. Een siblingrelatie is niet vrijwillig en over het algemeen is sprake van leeftijdsverschil. Daarnaast hebben siblings een sterkere emotionele band onderling dan met leeftijdsgenoten (Kitzmann, Cohen, & Lockwood, 2002). De siblingrelatie verandert met het voortschrijden van de kindertijd naar de adolescentie

en hierdoor is de stabiliteit van de relatie moeilijk te meten (Kim, McHale, Crouter & Osgood, 2007). In het begin zijn siblings vooral elkaars speelmaatjes. Dit verandert geleidelijk in een relatie waarin siblings vaardigheden van elkaar leren (Oliva & Arranz, 2005). De één speelt een grote rol in de socialisatie van de ander. Door middel van interactie ontwikkelen de siblings hun sociale, cognitieve en emotionele vaardigheden en kunnen zij deze vaardigheden generaliseren naar interactie met bijvoorbeeld leeftijdsgenoten (Kim et al., 2007; Kitzmann et al., 2002). Siblings kunnen elkaar op een negatieve manier beïnvloeden. Zo kunnen jongere siblings het gedrag van de ouderen overnemen, met name risicovol gedrag. Vaak geven de oudste siblings aan minder beïnvloed te worden door de jongste, dan andersom (Whitman & Christiansen, 2008). Onderzoek wijst uit dat als de oudste sibling veel probleemgedrag laat zien, de kans dat de jongste dit overneemt groot is. Er is een vergroot risico dat de jongste externaliserend probleemgedrag kan gaan ontwikkelen (Branje, Van Lieshout, Van Aken & Haselager, 2004; Brody, 2004; Brody & McBride-Murry, 2001).

De literatuur beschrijft twee belangrijke kenmerken van de kwaliteit van een siblingrelatie: conflict en warmte (Brody, 1998; Kitzmann et al., 2002). De kwaliteit van de siblingrelatie is bepalend voor hoe een sibling zich ontwikkelt en hoe deze met zijn verworven vaardigheden omgaat (Noller, 2005). Onderzoek laat zien dat beide aspecten belangrijk zijn in een siblingrelatie. Een bepaalde mate van conflict zorgt ervoor dat kinderen leren hoe zij met agressie en hun eigen gedrag om moeten gaan (Brody & McBride-Murry, 2001). Ze leren hun emoties beter te reguleren en ze leren beter te communiceren (Brody, 1998). Een warme siblingrelatie zorgt ervoor dat kinderen minder internaliserende en externaliserende problemen vertonen (Branje et al., 2004). Deze kinderen voelen zich populair en minder eenzaam (Lockwood, Kitzmann, & Cohen, 2001). Het onderzoek van Kim en collega's (2007) laat zien dat veel steun in de siblingrelatie gelinkt kan worden aan een hogere intimiteit tussen de siblings onderling en een ontwikkeling van het positief leren aanpassen van een sibling aan anderen. Het effect van de siblingrelatie is hierin zelfs groter dan de ouder-kind relatie (Kim et al., 2007). Daarnaast staat de kwaliteit van de siblingrelatie in verband met de sociale voorkeur van kinderen en hun eventuele afkeer van leeftijdsgenoten (Lockwood et al., 2001). Zo kan teveel agressie in de siblingrelatie bijvoorbeeld een voedingsbodem vormen voor geweld (Brody, 1998). Voor een betere sociale, cognitieve en emotionele ontwikkeling is het van belang om meer onderzoek te doen naar de invloed van de kwaliteit van de siblingrelatie op kinderen.

Een ander belangrijk concept in het leven van kinderen en adolescenten is de ontwikkeling van hun competentiebeleving. De competentiebeleving is het vertrouwen van een kind in zijn eigen kunnen en vaardigheden om bepaalde taken en interacties tot een goed einde te brengen (Jacobs, Lanza, Osgood, Eccles & Wigfield, 2002; Muris, Meesters & Fijen, 2003). De ontwikkeling van de competentie beleving begint gedurende de basisschoolperiode en piekt rond het dertiende levensjaar van een kind (Kim et al., 2007). Dus naarmate kinderen ouder worden, zijn zij zich steeds meer bewust van hun vaardigheden (Paulsen, Bru & Murberg, 2006). De competentiebeleving is gekoppeld aan het ideale zelfbeeld dat kinderen hebben. Als dit ideale zelfbeeld weinig verschilt van het werkelijke zelfbeeld, dan hebben kinderen een hoger zelfbeeld en waarderen zij hun competenties hoger (Muris et al., 2003). Als kinderen moeilijkheden ondervinden bij bepaalde vaardigheden kan dit effect hebben op hun blik op deze vaardigheden en kunnen deze kinderen zich minder competent gaan voelen (Rose & Larkin, 2002). Kinderen kunnen de neiging ontwikkelen om situaties waarin zij zich minder competent voelen uit de weg te gaan (Paulsen et al., 2006). Het is van groot belang dat kinderen en adolescenten leven in een omgeving die ervoor zorgt dat ze zich competent blijven voelen (Wong, Wiest & Cusick, 2002). Kinderen presteren beter op sociaal en cognitief gebied als zij zichzelf vaardig genoeg achten om een bepaalde taak uit te voeren (Jacobs et al., 2002). De competentiebeleving heeft effect op de motivatie en schooluitkomsten van kinderen en adolescenten (Valiente, Lemery-Chalfant, Swanson & Reiser, 2008; Wong et al., 2002).

De literatuur beschrijft drie aspecten van de competentiebeleving die veel besproken en onderzocht worden. Deze aspecten zijn de sociale acceptatie, schoolse vaardigheden en globale zelfwaardering. Sociale acceptatie is de mogelijkheid van het behalen van persoonlijk succes in sociale situaties. Een hoog sociaal acceptatiegevoel wordt behaald door mee te doen aan sociale interactie of gebeurtenissen en hier succes aan te ontlenuen (Chen & French, 2008). De competentiebeleving op het gebied van schoolse vaardigheden is indicatief voor de mate waarin een kind zich bekwaam voelt in zijn schoolse kunnen (Valiente et al., 2008). De globale competentiebeleving heeft betrekking op het zelfbeeld van kinderen. Het zelfbeeld wordt gevormd door individuele gevoelens van kinderen over hun competenties (Murriss et al., 2003). Het globale zelfbeeld heeft betrekking op verschillende domeinen van de competentiebeleving en gaat in op het algehele gevoel van zelfwaardering van kinderen over die domeinen (Rose & Larkin, 2002).

Er is echter weinig onderzoek gedaan naar het effect van de kwaliteit van de siblingrelatie op de competentiebeleving van een kind/adolescent. Er bestaan slechts enkele onderzoeken die zich enigszins met dit onderwerp hebben bezig gehouden. Het is bewezen dat vroeg-adolescenten met een sibling een hogere competentiebeleving hebben dan kinderen zonder een sibling (Kitzmann et al., 2002). Uit onderzoek van Lockwood en collega's (2001) komt naar voren dat kinderen met een siblingrelatie die als warm beschreven wordt, meer positieve interacties met leeftijdsgenoten ervaren dan kinderen met veel conflicten in hun siblingrelaties. Dit suggereert dat kinderen met een warme siblingrelatie beter kunnen oefenen in het onderhouden van een relatie. Hierdoor heeft het hebben van een warme siblingrelatie effect op het gevoel van sociale acceptatie van kinderen.

Het onderzoek van Valiente en collega's (2008) laat zien dat relaties die kinderen op school aangaan gelinkt kunnen worden aan de competentiebeleving van een kind met betrekking tot zijn schoolse vaardigheden. De relaties die kinderen aangaan op school zijn met leeftijdsgenootjes en met leerkrachten. Positieve relaties die in de schoolsituatie worden aangegaan, of onderhouden worden, zorgen voor een hogere competentiebeleving (Valiente et al., 2008). Siblings gaan vaak naar dezelfde school. Hierdoor maken zij onderdeel uit van elkaars schoolsituatie. In het onderzoek van Milevsky en Levitt (2005) komt naar voren dat veel steun van de oudere sibling een beschermende factor voor de schooluitkomsten van de jongste is. Er komt naar voren dat veel steun van een oudere broer zorgt voor een betere schoolhouding en aanpassing. Oudere siblings kunnen de rol van 'leerkracht' of 'helper' aannemen. De jongere siblings ontwikkelen hierdoor betere cognitieve en emotionele vaardigheden. Zo leert de jongere sibling sneller taalvaardigheden en de betekenis van bijvoorbeeld cijfers kennen (Brody, 1998, 2004). De kwaliteit van de siblingrelatie zou dus belangrijk kunnen zijn voor het competentiegevoel op het gebied van schoolse vaardigheden. Er is te weinig bekend wat de invloed van de kwaliteit van de siblingrelatie is op de globale zelfwaardering van een kind. De globale zelfwaardering is een algehele evaluatie van het eigen kunnen van een persoon. Het globale zelfbeeld is gerelateerd aan meerdere domeinen, namelijk schoolse vaardigheden, sociale acceptatie, atletische vaardigheden, fysieke verschijning en gedragshouding (Rose & Larkin, 2002).

Zoals eerder genoemd zijn siblings in onze samenleving steeds afhankelijker van elkaar als gevolg van het groeiende aantal gezinnen met tweeverdieners (Brody & McBride-Murry,

2001). Er is echter tot op heden weinig direct onderzoek gedaan naar het effect van de siblingrelatie op de competentiebeleving. Daarom is het van groot maatschappelijk belang om hier meer onderzoek naar te doen. Als siblings dezelfde invloeden op de competentiebeleving van elkaar kunnen hebben als ouders, leerkrachten en leeftijdsgenoten, is het van groot belang de siblingrelatie vanaf het begin goed te begeleiden, zodat kinderen hier geen negatieve effecten van ondervinden. In dit onderzoek wordt daarom gekeken of de kwaliteit van siblingrelaties, warmte en conflict van invloed zijn op de competentiebeleving van vroeg-adolescenten op de domeinen schoolse vaardigheden, sociale acceptatie en globaal zelfbeeld.

Eerst wordt gekeken naar het verschil tussen kinderen met en zonder siblings. Verwacht wordt dat vroeg-adolescenten met een sibling een hogere competentiebeleving hebben op de domeinen schoolse vaardigheden, sociale acceptatie en globaal zelfbeeld dan kinderen zonder een sibling (Kitzmann et al., 2002). In aanvulling op de aanwezige siblingrelatie wordt ook gekeken naar de kwaliteit hiervan. Een siblingrelatie ontstaat vanaf de geboorte van de tweede sibling en deze emotionele band is nauwelijks te doorbreken. Aangezien de ontwikkeling van de competentiebeleving pas gedurende de basisschoolperiode begint en piekt rond de dertiende levensjaar van een kind (Kim et al., 2007), wordt hier in huidig onderzoek rekening mee gehouden. In dit longitudinale onderzoeksdesign wordt de kwaliteit van de eerder ontstaande siblingrelatie eerst gemeten. Een jaar later, wanneer de vroeg-adolescenten rondom de dertien jaar zijn, wordt de competentiebeleving vastgesteld. Zo kan gekeken worden of de eerder ontstane siblingrelatie op langere termijn effect heeft op de competentiebeleving van de vroeg-adolescenten.

Vanuit de beschreven literatuur wordt verwacht dat een warme siblingrelatie zorgt voor een hogere competentiebeleving wat betreft de sociale acceptatie (Lockwood et al., 2001). Een conflicteuze siblingrelatie kan een potentiële voedingsbodem voor geweld zijn (Brody, 1998). Kinderen leren hierdoor niet hoe ze op een goede manier om moeten gaan met andere kinderen en zij kunnen hierdoor sociaal verstoten worden. Verwacht wordt dat veel conflicten in de siblingrelatie een lager gevoel van sociale acceptatie tot gevolg hebben. De schoolse vaardigheden worden verwacht hoger te zijn door een warme siblingrelatie (Valiente et al., 2008). Negatieve relaties zorgen voor slechtere schoolresultaten. Veel conflicten in de siblingrelatie zorgen daarom voor een lager competentiegevoel op het gebied van schoolse vaardigheden. De globale zelfwaardering heeft te maken met het algehele gevoel dat iemand

heeft over zijn vaardigheden op allerlei verschillende domeinen (Rose & Larkin, 2002). Als het op alle vlakken goed gaat, zal dit gevoel hoger zijn. Vanuit de literatuur wordt verwacht dat een hoog competentiegevoel op de schoolse vaardigheden en de sociale acceptatie beïnvloed wordt door een warme siblingrelatie. Aangezien schoolse vaardigheden en de sociale acceptatie naast hiervoor genoemde andere factoren onderdeel zijn een globale zelfwaardering, kan verwacht worden dat hun invloed enigszins correleert met de invloed van de globale zelfwaardering (Rose & Larkin, 2002).

Aangezien oudste siblings vaak aangeven dat zij minder beïnvloed worden door de jongste dan andersom (Whitman & Christiansen, 2008). Daarom zal in dit onderzoek gekeken worden of dit tevens het geval is voor het effect van de kwaliteit van de sibling warme en conflict op de competentiebeleving wat betreft schoolse vaardigheden, sociale acceptatie en globale zelfwaardering.

Methode

Steekproef

Aan dit longitudinale onderzoek participeert één grote reguliere voortgezet onderwijschool. Deze school staat in een grote stad in het midden van Nederland. Op de school zijn alle onderwijsniveaus aanwezig. In de eerste klas van de middelbare school hebben 187 vroeg-adolescenten de vragenlijsten ingevuld. Een jaar later hebben vroeg-adolescenten in de tweede klas van dezelfde school nog een keer deelgenomen aan het onderzoek. In het onderzoek worden alleen participanten meegenomen die beide keren de vragenlijsten hebben ingevuld. Onder de deelnemende siblingparen zijn bioscoopbonnen verloot.

De groep vroeg-adolescenten heeft een leeftijdsrange van 11 tot 14 jaar (M 12.44, SD .59). De onderzoeksgroep bestaat uit 167 vroeg-adolescenten met een sibling en 20 vroeg-adolescenten zonder een sibling. In totaal hebben er 90 jongens en 97 meisjes deelgenomen aan het onderzoek. Gekeken is of de vroeg-adolescent de vragenlijsten heeft ingevuld over een oudere of jongere sibling zodat bepaald kon worden in welke groep de sibling hoort. Hiervan zijn 69 kinderen ouder dan de sibling waarover ze de vragenlijst hebben ingevuld. Er zijn 91 kinderen die jonger zijn dan de sibling waarover ze gerapporteerd hebben. Van 7 kinderen was niet te achterhalen in welke groep zij behoorde, dit door onvolledig ingevulde vragenlijsten.

Werving

Informatie voor dit longitudinale onderzoek is verzameld door middel van vragenlijsten. Hiervoor is een middelbare school in het midden van Nederland benaderd. Door middel van een brief zijn de ouders geïnformeerd over het onderzoek en zij konden via een brief bezwaar maken tegen deelname van hun kind. Alle leerlingen uit het eerste jaar hebben in 2008 een vragenlijst ingevuld over de kwaliteit van hun siblingrelatie. De vragenlijsten zijn anoniem en onder schooltijd in de klas ingevuld. Het invullen heeft ongeveer één lesuur van vijftig minuten in beslag genomen. Dit proces werd begeleid door een aantal studenten van de Universiteit Utrecht. Indien een leerling meerdere siblings had, is gevraagd de vragenlijst in te vullen over de sibling waarmee het leeftijdsverschil het kleinst is. In 2009 hebben alle leerlingen uit het tweede jaar een vragenlijst over hun competentiebeleving ingevuld.

Meetinstrumenten

In dit longitudinale onderzoek worden twee concepten onderzocht, de kwaliteit van de siblingrelatie en de competentiebeleving. Deze worden beide door een aparte vragenlijst gemeten.

Kwaliteit van de siblingrelatie: Op tijdstip 1 wordt de kwaliteit van de siblingrelatie gemeten door twee schalen van de *Sibling Relationship Questionnaire (SRQ)*, gemaakt door Buhrmester en Furman (Moser & Jacob, 2002). De vroeg-adolescenten hebben in 2008 alle items kunnen beoordelen met één van de volgende vijf antwoordcategorieën: 1. nauwelijks, 2. niet zoveel, 3. een beetje, 4. veel en 5. extreem veel. De schaal Warmte heeft in totaal 21 items. De betrouwbaarheid (Cronbach's alpha) van deze schaal is .93. "Hoe vaak gaan jij en deze broer/zus ergens samen heen of doen jullie dingen samen?" is één van de items van deze schaal. De schaal Conflict heeft negen items in totaal. Vroeg-adolescenten hebben items zoals "Hoe vaak beledigen jij en deze broer/zus elkaar en schelden jullie elkaar uit?" beoordeeld. De betrouwbaarheid van deze schaal is .89.

Competentiebeleving: In dit longitudinale onderzoek wordt in 2009 gebruik gemaakt van de *Aangepaste versie van de Competentie belevingsschaal voor kinderen – Adolescenten versie (CBSK-A)*. Dit is de Nederlandse versie van de Self Perception Profile gemaakt door Harter (Muris et al., 2003; Rose & Larkin, 2002). Deze vragenlijst meet de zelfbeoordeling van kinderen en vroeg-adolescenten op drie verschillende domeinen: schoolvaardigheden, sociale acceptatie en globale zelfwaardering. De vragenlijst heeft in totaal vijftien items, vijf items per domein. De

vroeg-adolescenten konden per item uit vier antwoordcategorieën kiezen: 1. klopt helemaal niet, 2. klopt een beetje, 3. klopt redelijk goed en 4. klopt helemaal. De schaal Schoolse vaardigheden heeft een betrouwbaarheid van .59. De vroeg-adolescenten hebben items zoals “Ik ben minstens zo slim als mijn leeftijdgenoten” beantwoord. De schaal Sociale acceptatie heeft een betrouwbaarheid van .64. Bij deze schaal werden items zoals “Ik vind het moeilijk om vrienden te maken” beoordeeld. “Ik ben vaak teleurgesteld in mezelf” is één van de items die bij de schaal Globale zelfwaardering aan bod zijn gekomen. De betrouwbaarheid van deze schaal is .71. Een aantal items van de CBSK-A vragenlijst zijn omgepoold om de schalen te kunnen construeren.

Resultaten

De beschrijvende statistieken van de geconstrueerde schalen zijn te vinden in tabel 1. Bij de competentie belevingsschaal voor adolescenten is onderscheid gemaakt tussen kinderen met en zonder sibling. Opvallend is dat ondanks het verschil in groepsgrootte de gemiddelde scores op de schalen ongeveer gelijk zijn. Hieruit kan opgemaakt worden dat er voldoende power is voor het onderzoek.

Tabel 1. *Beschrijvende statistieken schalen SRQ en CBSK-A*

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>
Tijdstip 1					
Sibling Relationship Questionnaire (SRQ)					
Warmte	152	67.78	12.60	32	96
Conflict	155	24.49	6.76	11	43
Tijdstip 2					
Competentie belevingsschaal Adolescenten (CBSK-A)					
Kinderen zonder sibling					
Sociale acceptatie	20	16.15	1.84	11	18
Schoolse vaardigheden	20	15.05	1.73	12	18
Globale zelfwaardering	20	17.05	2.52	12	20
Kinderen met sibling					
Sociale acceptatie	162	16.40	2.21	7	20
Schoolse vaardigheden	163	15.47	2.20	11	20
Globale zelfwaardering	166	17.36	2.31	8	20

Er is gekeken naar het verschil in competentiebeleving tussen kinderen met en zonder siblings. Hierbij is gebruik gemaakt van een onafhankelijke *t*-toets met een tweezijdig getoetst met een alpha van .05. Tegen de verwachting in zijn op alle drie de competentieschalen geen verschillen

gevonden tussen de groep kinderen met een sibling en de groep kinderen zonder een sibling. Kinderen zonder een sibling voelen zich op het gebied van sociale acceptatie ($t(180) = -.48, p > .05$), schoolse vaardigheden ($t(181) = -.83, p > .05$) en de globale zelfwaardering ($t(184) = -.55, p > .05$) even competent als kinderen met een sibling.

Vervolgens is gekeken naar de invloed van de kwaliteit van de siblingrelatie op de competentiebeleving. Door middel van een multiële regressieanalyse is onderzocht in hoeverre de competentiebeleving op tijdstip 2 afhankelijk is van de kwaliteit van de siblingrelatie op tijdstip 1 (zie Tabel 2). Eerst is gekeken naar de invloed van de kwaliteit van de siblingrelatie op de ervaren sociale acceptatie van vroeg-adolescenten. Uit de multiële regressie analyse blijkt dat een mate van warmte in de siblingrelatie op tijdstip 1 geen invloed heeft op het sociale acceptatiegevoel van vroeg-adolescenten op tijdstip 2 ($\beta = .10, p > .05$). Ditzelfde geldt voor een mate van conflict in de siblingrelatie ($\beta = -.09, p > .05$).

Door middel van een multiële regressie analyse is gekeken naar de invloed van de kwaliteit van de siblingrelatie op de ervaren schoolse vaardigheden. De mate van warmte in de siblingrelatie op tijdstip 1 heeft geen invloed op de competentiebeleving schoolse vaardigheden van vroeg-adolescenten op tijdstip 2 ($\beta = .09, p > .05$). Echter, het blijkt dat conflict in de siblingrelatie op tijdstip 1 wel invloed heeft op de schoolse vaardigheden op tijdstip 2 ($\beta = -.26, p < .05$). Dit betekent dat een hoge mate van conflict binnen een siblingrelatie ervoor zorgt dat de sibling zich minder competent voelt wat betreft schoolse vaardigheden. Deze invloed verklaart zes procent van de variantie. Om te kijken naar de invloed van de kwaliteit van de siblingrelatie op de globale zelfwaardering van vroeg-adolescenten is tevens een multiële regressieanalyse gedaan. De globale zelfwaardering op tijdstip 2 wordt niet beïnvloed door de mate van warmte ($\beta = .10, p > .05$) en conflict ($\beta = -.06, p > .05$) van de siblingrelatie gemeten op tijdstip 1.

Tabel 2. *Regressieanalyse (N=167)*

	Sociale acceptatie T2		Schoolse vaardigheden T2		Globale zelfwaardering T2	
	β	R^2	β	R^2	β	R^2
Tijdstip 1						
Warmte	.10		-.08		.10	
Conflict	-.09		-.26*		-.06	
		.01		.06		.02

Note: * $p < .05$

Tevens is apart gekeken naar de verschillen tussen de oudste en jongste siblings in de mate van competentiebeleving verklaarbaar vanuit de siblingrelatie. Uit de multiële regressie analyse apart voor de oudste siblings komt naar voren dat een mate van warmte in de siblingrelatie op tijdstip 1 niet van invloed is op de competentiebeleving wat betreft de sociale acceptatie ($\beta = -.17, p > .05$), schoolse vaardigheden ($\beta = -.10, p > .05$) en de globale zelfwaardering ($\beta = .01, p > .05$) op tijdstip 2. Echter de mate van conflict in de siblingrelatie op tijdstip 1 is van invloed op de schoolse vaardigheden gemeten op tijdstip 2 ($\beta = -.32, p < .05$). Er wordt elf procent van het model verklaard door deze variantie. Voor de sociale acceptatie ($\beta = -.01, p > .05$) en de globale zelfwaardering ($\beta = -.03, p > .05$) is er geen invloed gevonden.

Tabel 3. *Regressieanalyse oudste siblings (N=69)*

	Sociale acceptatie T2		Schoolse vaardigheden T2		Globale zelfwaardering T2	
	β	R^2	β	R^2	β	R^2
<u>Tijdstip 1</u>						
Warmte	-.17		-.10		.01	
Conflict	-.01		-.32*		-.03	
		.03		.11		.00

Note: * $p < .05$

Vervolgens is er apart een multiële regressie voor de jongste siblings gedaan. Voor de jongste siblings is er helemaal geen invloed gevonden van een mate van warmte of conflict in de siblingrelatie op tijdstip 1 op de competentiebeleving wat betreft sociale acceptatie, schoolse vaardigheden en globale zelfwaardering gemeten op tijdstip 2 (zie tabel 4). Er is echter een trend gevonden voor de beïnvloeding van een mate van warmte in de siblingrelatie op de sociale acceptatie bij de jongste sibling ($\beta = .23, p < .10$).

Tabel 4. *Regressieanalyse jongste siblings (N=91)*

	Sociale acceptatie T2		Schoolse vaardigheden T2		Globale zelfwaardering T2	
	β	R^2	β	R^2	β	R^2
<u>Tijdstip 1</u>						
Warmte	.23*		-.02		.16	
Conflict	-.06		-.17		-.07	
		.07		.03		.04

Note: * $p < .10$

Indien expliciet gekeken wordt naar de verschillen tussen de modellen van de oudste en jongste siblings valt op dat er grote verschillen gevonden worden tussen de twee groepen onderling. Opvallend is dat de mate van warmte in een siblingrelatie meer van invloed is op de sociale acceptatie en de globale zelfwaardering van de jongste siblings in vergelijking met de oudste siblings. Deze bevindingen zijn in overeenstemming met de verwachtingen. Daarnaast heeft de mate van conflict in een siblingrelatie gemeten op tijdstip 1 meer negatieve invloed op de schoolse vaardigheden van de oudste siblings op tijdstip 2. Verwacht werd dat vooral de competentie beleving van jongste siblings meer negatieve invloed van de mate van conflict in hun siblingrelatie zouden ervaren. Dit aangezien vooral de jongste meer schoolse vaardigheden van de oudste sibling kan leren en uit eerder onderzoek naar voren kwam dat oudste siblings aangeven minder beïnvloed te worden door de jongste siblings dan andersom (Brody, 1998, 2004; Whitman & Christiansen, 2008). Echter deze verschillen zijn in de modellen zelf niet significant gebleken en daarom kunnen deze slechts als aanwijzingen beschouwd worden.

Discussie

In dit longitudinaal onderzoek is gekeken naar de invloed van kwaliteit van de siblingrelatie op de competentiebeleving van vroeg-adolescenten op de lange termijn. In eerste instantie is gekeken naar de verschillen in competentiebeleving tussen kinderen met en zonder sibling. Hierbij werd gekeken naar drie domeinen van de competentiebeleving, namelijk sociale acceptatie, schoolse vaardigheden en globale zelfwaardering. Verwacht werd dat kinderen met een sibling een hogere competentiebeleving zouden hebben dan kinderen zonder sibling, omdat zij bijvoorbeeld thuis minder sociale interacties hebben kunnen oefenen (Kitzmann et al., 2002). De resultaten van huidig onderzoek laten echter zien dat kinderen zonder sibling zich net zo competent voelen wat betreft sociale acceptatie, schoolse vaardigheden en de globale zelfwaardering als kinderen met een sibling. Dit is op basis van eerder onderzoek tegen de verwachtingen in. Dit kan eventueel verklaard worden doordat het onderzoek van Kitzmann en collega's (2002) gebruik maakt van groepen van vergelijkbare grootte. Dit is echter niet in overeenkomst met het nationale patroon van een land, aangezien ongeveer tachtig procent van alle gezinnen bestaan uit meerdere kinderen. Hierdoor lijken de resultaten van het eerdere onderzoek minder generaliseerbaar. En daardoor kunnen de resultaten van huidig onderzoek niet overeenkomstig zijn. Daarnaast moet rekening gehouden worden met de eventuele ervaringen op

een kinderdagverblijf die ervoor hebben kunnen zorgen dat kinderen zonder sibling bijvoorbeeld enige sociale vaardigheden hebben kunnen oefenen. In huidig onderzoek was geen ruimte om dit mee te nemen in de design.

Vervolgens is gekeken naar het effect van de mate van warmte of conflict in de siblingrelatie op de competentiebeleving van vroeg-adolescenten een jaar later. Verwacht werd dat indien er veel warmte aanwezig is in de siblingrelatie vroeg-adolescenten zich op alle drie de domeinen competentier zouden voelen. Bij veel conflict in een siblingrelatie werd een lagere competentiebeleving verwacht (Lockwood et al., 2001; Rose & Larkin, 2002; Valiente et al., 2008). Tegen de verwachtingen in is er alleen een invloed gevonden voor een mate van conflict in de siblingrelatie op de schoolse vaardigheden van vroeg-adolescenten. Indien minder conflicten voorkomen in de siblingrelatie voelen de vroeg-adolescenten zich competentier wat betreft hun schoolse vaardigheden. Voor alle andere competentiedomeinen is geen invloed gevonden door de mate van warmte of conflict in de siblingrelaties.

Nadere analyses zijn gedaan om vast te stellen of de gevonden resultaten verklaard kunnen worden door de verschillen in competentiebeleving tussen de oudste en jongste siblings aangezien oudste siblings vaak rapporteren dat zij minder beïnvloed worden door de jongste dan andersom (Whitman & Christiansen, 2008). Verwacht werd dat de jongste siblings meer beïnvloed worden in hun competentiebeleving aan de hand van warmte of conflict in hun siblingrelatie in vergelijking met de oudere siblings. In tegenstelling tot eerder onderzoek wordt alleen door de oudste sibling het eerder gevonden effect van een mate van conflict op de schoolse vaardigheden bevestigd. Voor de jongste siblings is helemaal geen invloed gevonden van een mate van warmte of conflict in de siblingrelatie op de competentiebeleving wat betreft sociale acceptatie, schoolse vaardigheden en globale zelfwaardering. Geconcludeerd kan worden dat alleen bij de oudste sibling een lage mate van conflict zorgt voor een hogere competentiebeleving wat betreft de schoolse vaardigheden. Er is echter een trend gevonden voor de beïnvloeding van de mate van warmte in de siblingrelatie op de sociale acceptatie bij de jongste sibling. Daarnaast zijn er opvallende verschillen gevonden tussen de modellen van de oudste en jongste siblings. Deze verschillen zijn echter niet significant.

Deze onverwachte resultaten zouden verklaard kunnen worden doordat een siblingrelatie niet alleen bestaat uit alleen warmte of alleen conflict. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat kinderen met zeer weinig conflicten tevens weinig positieve relaties ervaren en zich hierdoor

minder sociaal geaccepteerd voelen. Een beetje conflict in de siblingrelaties is nodig om te leren omgaan met oplossingsvaardigheden (Lockwood et al., 2001). In dit onderzoek is gekeken naar de concepten warmte en conflict afzonderlijk. Er zou gekeken moeten worden naar eventuele interactie effecten of U-vormige verbanden, echter binnen dit onderzoek is hier geen ruimte voor. Gewerkt kan worden met het meten van het percentage warmte en conflict in een siblingrelatie. Hierdoor kan genuanceerder gekeken worden of er een invloed is van de siblingrelatie op de competentiebeleving. Daarnaast kan onderzocht worden wat de meest optimale verhouding van warmte en conflict is in een siblingrelatie wat betreft de eventuele beïnvloeding van de competentiebeleving van de siblings.

Daarnaast wordt in huidig onderzoek geen rekening gehouden met de oudercomponent. Bewezen is dat ouders op een directe en indirecte manier de competentiebeleving van kinderen beïnvloeden. Beide ouders doen dit op verschillende manieren (Bois, Sarrizin & Brustad, 2005). Ondanks dat het steeds vaker voorkomt dat beide ouders in een gezin werken en siblings meer afhankelijk zijn van elkaar, betekent dit niet dat ouders hierdoor geen invloed meer zouden hebben op de competentiebeleving van hun kinderen.

Als laatste kunnen de afwijkende resultaten van dit longitudinaal onderzoek verklaard worden door het feit dat eerder verricht onderzoek veelal cross-sectioneel van opzet is. Bij cross-sectioneel onderzoek wordt er gekeken naar korte-termijn effecten, terwijl dat in dit onderzoek niet het geval is. Gevonden resultaten zijn de lange-termijn effecten van de kwaliteit van de siblingrelatie op de competentiebeleving van vroeg-adolescenten. Dit kan verklaren waarom de meeste verwachtingen van dit onderzoek niet overeenkomen met eerder verricht onderzoek. Het zou kunnen dat de invloed van een siblingrelatie op de competentiebeleving voornamelijk van korte duur is. Hier zou echter meer onderzoek naar gedaan moeten worden.

Om kinderen beter te kunnen ondersteunen in hun sociale, cognitieve en emotionele ontwikkeling is het van belang om meer onderzoek te doen naar de invloed van de kwaliteit van de siblingrelatie op de ontwikkeling van kinderen. Verder onderzoek zal de invloed van de siblingrelatie op de competentiebeleving verder moeten onderzoeken op langere termijn. Siblings hebben al vanaf hun geboorte invloed op elkaar en deze invloed moet beter in kaart gebracht worden. Tevens is het van belang dat de kwaliteiten warmte en conflict van de siblingrelatie niet geheel onafhankelijk van elkaar gezien worden. Er zouden meer nuanceverschillen aangebracht moeten worden tussen beide kwaliteiten. Daarnaast moet rekening gehouden worden met de

oudercomponent. Deze dient in het design meegenomen worden. Dan is het mogelijk om de gevonden trend en verschillen tussen de groepen beter te onderzoeken. Tevens is het van belang dat er meer longitudinaal onderzoek gedaan worden, om te achterhalen of eerder gevonden effecten van korte duur zijn en daarom niet overeenkomen met huidig verricht onderzoek.

De beperking van dit onderzoek is het feit dat voor dit onderzoek de vroeg-adolescenten van slechts één school gebruikt zijn. Hierdoor zijn de resultaten beperkt generaliseerbaar. Echter, de totale groepsgrootte van het onderzoek is goed en er zijn kinderen van alle opleidingsniveaus in het onderzoek aanwezig. De groepssamenstelling is enigszins representatief voor alle etnische groepen in de Nederlandse samenleving. Daarnaast is de verdeling tussen jongens en meisjes en tussen de oudste en jongste siblings evenredig verdeeld, waardoor deze groepen goed met elkaar vergelijkbaar zijn. Daarnaast is de verdeling tussen de groepen kinderen met en zonder siblings overeenkomstig met het nationale patroon.

Bewezen wordt dat alleen voor de oudste siblings een laag competentiegevoel wat betreft schoolse vaardigheden ontstaat indien er een hoge mate van conflict is in de siblingrelaties. De kracht van dit onderzoek is dat het een longitudinaal design heeft. Dit is bij eerder verricht onderzoek veelal niet het geval. Daarnaast is nog weinig onderzoek gedaan naar alleen de koppeling tussen de invloed van de siblingrelatie en competentiebeleving van kinderen. Hierdoor is dit onderzoek innovatief en kunnen de resultaten goed gebruikt worden als aanknopingspunten voor toekomstig onderzoek.

Literatuurlijst

- Bois, J. E., Sarrizin, P. G., & Brustad, R. J. (2005). Elementary schoolchildren's perceived competence and physical activity involvement: The influence of parents' role modelling behaviours and perceptions of their child's competence. *Psychology of Sport and Exercise, 6*, 381–397.
- Branje, S. J. T., Van Lieshout, C. F. M., Van Aken, M. A. G., & Haselager, G. J. T. (2004). Perceived support in sibling relationships and adolescent adjustment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 45*, 1385–1396.
- Brody, G. H. (1998). Sibling relationship quality: Its causes and consequences. *Annual Review of Psychology, 49*, 1-23.
- Brody, G. H. (2004). Siblings' direct and indirect contributions to child development. *Current Directions in Psychological Science, 13*, 124-126.
- Brody, G. H. & McBride-Murry, V. (2001). Sibling socialization of competence in rural, single-parent African American families. *Journal of Marriage and Family, 63*, 996–1008.
- Chen, X., & French, D. C. (2008). Children's social competence in cultural context. *Annual Review of Psychology, 59*, 591–616.
- Jacobs, J. E., Lanza, S., Osgood, D. W., Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2002). Changes in children's self-competence and values: Gender and domain differences across grade one through twelve. *Child Development, 72*, 509-527.
- Kim, J., McHale, S. M., Crouter, A. C., & Osgood, D. W. (2007). Longitudinal linkages between sibling relationships and adjustment from middle childhood through adolescence. *Developmental Psychology, 43*, 960-973.
- Kitzmann, K. M., Cohen, R., & Lockwood, R.L. (2002). Are only children missing out? Comparison of the peer-related social competence of only children and siblings. *Journal of Social and Personal Relationships, 19*, 299-316.
- Lockwood, R. L., Kitzmann, K. M., & Cohen, R. (2001). The impact of sibling warmth and conflict on children's social competence with peers. *Child Study Journal, 31*, 47-70.
- Milevsky, A., & Levitt, M. J. (2005). Sibling support in early adolescence: Buffering and compensation across relationships. *European Journal of Developmental Psychology, 2*, 299–320.

- Moser, R. P., & Jacob, T. (2002). Parental and sibling effects in adolescent outcomes. *Psychological Reports, 91*, 463-479.
- Muris, P., Meesters, C., & Fijen, P. (2003). The self-perception profile for children: Further evidence for its factor structure, reliability, and validity. *Personality and Individual Differences, 35*, 1791-1802.
- Noller, P. (2005). Sibling relationships in adolescence: Learning and growing together. *Personal Relationships, 12*, 1-22.
- Oliva, A., & Arranz, E. (2005). Sibling relationships during adolescence. *European Journal of Developmental Psychology, 2*, 253–270.
- Paulsen, E., Bru, E., & Murberg, T. A. (2006). Passive students in junior high school: The association with shyness, perceived competence and social support. *Social Psychology of Education, 9*, 67–81.
- Rose, E., & Larkin, D. (2002). Perceived competence, discrepancy scores, and global self-worth. *Adapted Physical Activity Quarterly, 19*, 127-140.
- Valiente, C., Lemery-Chalfant, K., Swanson, J., & Reiser, M. (2008). Prediction of children's academic competence from their effortful control, relationships, and classroom participation. *Journal of Educational Psychology, 100*, 67–77.
- Whiteman, S. D., & Christiansen, A. (2008). Processes of sibling influence in adolescence: Individual and family correlates. *Family Relations, 57*, 24–34.
- Wong, E. H., Wiest, D. J., & Cusick, L. B. (2002). Perceptions of autonomy support, parent attachment, competence and self-worth as predictors of motivational orientation and academic achievement: An examination of sixth- and ninth-grade regular education students. *Adolescence, 37*, 255-267.